

مكة وعندها الخيال

١٩ نجي سنه

سنه ١٣١٧

جزء، عدد : ٨٤

علوم روحانيه و مذهبيه

حقنمه روصونك ملاحظاتي

انسان دوشمنگه قولايقله باشلامز . بركرده باشلارسه آرتق طورمز . هر كيم كه تفكر ايتشدره داتما تفكر ايدجكدر . و بركره قوه مفكره مطالعه ايمان ايدنجه من بعد راحت طورمز . ايدى ظن ايديله بيلوركه بن زياده ، يا خود نقصان ايدبورم . ذهن انسان انكشاف و اتساعه بومرتبه سربيع دگدر . و آنده اقليان تمهيلاتى بن آكا اسناد ايتدكن صكره آنى چوق زمانلر بر داره افكار ايجنده محدود طوتيورم . كه آنى تجاوز ايتش اولق گر كدر .

آنچق اولاملا ملاحظه ايدك كه ، انسان طبيعى يتشدير مك ايتنلده كه آنى بروحشى ايتك و اورمانلرده اوتورتق ايجاب ايتمز . بلكه تشدد جمعيت ايجنده قبالى اولديغندن ، نه نفسانيات ايله ، نه ده انسانلر ك عقايدى ايله چكيلوب كشماسى و كبدى عقلندن غبرى هيچ براسر و حكم قوللانماسى آكا كفايت ايدر . بؤمو قعده آشكاردر كه آنك نظريى جلب ايدن و منفعل اولديغى متنوع حسيات قلوبه و اختياجات صحيحه سنى اله كتورده چك متنوع اسباب آكا بر چوق افكار و يره جكلردر ، كه اوافكار آنده بؤلنجه . چق ، يا خود كنديسى آنلرى تدر بجله حاصل ايدجك ايدى . اوت ! ذهنك ترقيات

طبیعیہ سی تعجیل ایدلشدن لکن زیر و زبر اقلامشدر. اقرمانلردہ اقلاسہ احق
قالہ حق. انسان شہرلردہ یالکڑ سیرجی کبی اقلہ برق عاقل و متفکر اقلملیدر. اشتراک
ایتمکیزین سائرلرک ایتدکلری دلیلکلری تماشادن زیادہ برکشی بی عاقل ایدہ چک
برئی اقلہ من. و آنلرہ مشارکت ایدن دخی اگر احققیجہ آلدانمز و آنلری ایدنلرک
ذہاب سقیمندہ بؤلنمز سہ تربید معلومات ایتمش اقلور.

ہم دہ دقت ایدک کہ بز قوامزلہ اشیای محسوسہ دن خارجہ تجاوز ایدہ مدیگمزدن
صرف عقلیانہ و معلومات مجردہ فلسفہ بیانی ہیچ ایلشمیز. اقرایہ واصل اقلقی
ایچون یا قویاً ملاصق اقلدینمز شو جسمدن بزى قور تارمق. یاخود نسنہ دن نسنہ
تدریجی و بطی برترقی ایلہ گتمک. یاخود آردہ کی مسافینی سریعا و بلیکہ برخطوہ دہ
صیجرا یوب کچمک اقتضا ایدر کہ بو صیجرا شہ صباوت قابل دکلدر. و اوریہ وصول
ایچون بیوک آدملرہ بیلہ. کندیلرینہ مخصوص یابلیش بر جوق مصاعد لازمدر.
برنجی فکر مجرد بومصاعدک برنجیسیدر. لکن بومصاعدک نصل یابلدیغنی کورمک
بکا پک مشکلددر.

متنع الادراک اقلان ذات باری کہ محیط کل اشیا و جنبش فرمای زمین و سما
و ترتیب ساز نظام مخلوقات لاتحصادر؛ نہ بزم کوزمنہ کورینور؛ نہ الیمزلہ طوتیلور.
بزم حواسمزک جملہ سی آئی ادراکدن عاجزلردر. صنعت کورینور؛ لکن صانع
کورنمز. بالآخرہ آنک وارلغنی طایبق برکوچک ایش دکلدر. و اودرجہیہ واصل
اقلدینمز دخی ذات باری کیمدر؟ دیو کندی کندیمزہ سؤلمززدہ عقلمز مشوش
اقلور. یولنی شاشیر. آرتق نہ دوشندیکمزی ییلیر.

(لوق) (۱) ایستکہ علوم روحانیہ دن باشلانسون. صکرہ علوم جسمانیہ
یکلسون. بواصول ایسہ تعصب عقائد باطلہ و خطا مسلکیدر. عقل و طبیعت منتظمہ
یولی دکلدر. بواصول الاریلہ کوزخنی قیابوبدہ کورمک اوکرنمگہ بکزر. روحانیات

(۱) لوق انگلکز نامداران حکماء سندنذر. تربیۃ اطفالہ دائرہ تالیف مشہوری واردکرہ
روصو بالادکی ترفیفی او تالیفات تربیۃ روحانیہ فصلنہ ایتمشدر. ۱۶۳۲ دن ۱۷۰۴ سنہ سنہ
قدر یشامشدر. للطایع

لوزرینه بر علم صحیح حاصل ایتمک و آنلرک وارقلرنده اشتباه ایتلک ایچون جوق-
زمانلر اجسامی نظره تدریسدن کچورمک لازمدیر. بؤکا مخالف اولان طریق
مادیونک ایشنه یرار.

مادام که بزم حواسمز معلوماتمیزک برنجی آلتیدر. در عقب تفکر ایدیه بیله جگمز
شی ده آنجق مخلوقات جسمانیه و محسوسه در. علوم فلسفیه ایله توغل ایتماش برکیمسه
ایچون روحانی لفظنک هیچ معناسی یوقدر. عوام خلق و صبیان ایچون روحانی
بر جسمدر. بؤنلر روحانیلری باغر، سویلر، اوزر، شماطه ایدر تصوو رایتمزلرمی؟
ایمدی بکا اعتراف ایدیه جکدر که قوللری و دیلاری اولان روحانیلر اجسامه پک
بکزرلر. ایشته بؤندن در که جهانده کی قوملر حتی یهودیلر دخی مستثنای اولیه رق
کندیلمیرینه جسمانی الهلر یامیشلردر. (۱) بزدخی روحانی (ثالوث مقدس) افانیم.
ئلته تعبیریه چوغمز جناب باری بی شکل انسانده تصوو رایدن زمره باطله دن اقلمشدر.
بنده اعتراف ایدرم که بزه، جناب حق هر یرده در؛ دیگی اوکره دیرلر. لکن بزم
هوایی ده هر یرده و هیچ دکلسه بزم کره من داره سینده در اعتقاد ایدبورز. و روح
لفظی فی الاصل نفس روزگار معناسه در. بر کره انسانلر آکلامدقلری کله لری سویلکه
آلشدیریلنجه آرتق آنلره نه ایستورسه سویلدلک قولایدیر. بزم اجسام سازه
اوزرینه فعلزدن حاصل اولان حس قلبی اوانلده بزه، اجسامکده بزم اوزریمزه
فعللری بزم آنلر اوزرینه اولان فعلز کبیدر ظن ایستیرمش اقلق کرکدر. بؤوجهله
انسان فعلنی حس ایستیکلی هر مخلوقه جانلی نظریله باققدن باشلامشدر. آنلرده کی اقتدارک
حدودینی ییلدیگندن انسان کنیدیسنی بؤ مخلوقاتک اکثرندن ضعیف حس ایدرک
اوقدرتلری نهایتمز فرض ایتمش و آنلره جسم و یردرک آلهات یامیشدر. اوانل،
خلقتده انسانلر هرشیدن قورقوب طبیعتده امواته دار برشی کورماملشدر. ماده
و هیولا فکری آنلرده روح فکری کبی غایت آغر اقله رق حصوله گلشدر. زیرا
بؤ فکر اول بذاته مجر ددر. اق انسانلر بویه لکله عالمی آلهات محسوسه ایله طولیدر.
مشلردر. یلدیزلرک، طاغلرک، ایزمقلرک، آغاچلرک، مملکتلرک، حتی خانلرک دخی

آلهاتی و ارواحی وار ایدی. (لابان) ۱) (مارموزه) سی (۲) وحشیلرک
(مانیتو) لری (۳) زنجیلرک (فیش) لری (۴) بالخله انسانک و طبیعتک ممول
و مصنوعی اولدقلری حالده اولاندک کی انسانلرک آلهات و معبودلری ایدیلر. متعدد
آلهاته تعبد، آنلرک برنجی دینلری و بت پرستلرک ابتدا کی مذهبلی ایدی. تا
افسکاری تدریججه بالتمیم سبب اوله چیقماق و مخلوقاتک جمیع اصول خلقیه سی
بر معناده جمع ایتماق و جوهرلفظی که، فی ذاته مجرداندن بر عظیم مجرددر، آنگا بر معنی
و بر مک حالته گلدکجه انسانلر وحدت الہیہی ادراک ایدمه مدیلر.

تایلم نه وجهله فکر مجرد جوهر واصل اولدق کوریلور. که بر جوهر فرد
اثبات ایچون آنده یکدیگری فی ایدن صفات متمتع الاجتماع فرض ایتماق اقتضایدلر.
مثلا مفکره ایله بعدگی، بری ذاتا قابل تجزئی و دیگری متمتع التجزیدر. خصوصا
ادراک اولنور که مفکره، یا خود تعبییر آخرله حسن قلبی بر کیفیت اولادر. و متعلق
اولدینی ماددن منفک اولمز. و بعدمه ماده سنه نسبتله آنک حقننده بقیله در. بؤندن
قرار وریلور که بؤکیفیتلردن بری ضایع ایدن مخلوقات آنک متعلق ایتدیگی ماده بی ده
ضایع ایدرلر. و بنابرین موت دینلان شی ماده نك انفکاکندن عسارتدر. و نو
کیفیتلری جامع اولان مخلوقات، بؤکیفیتلرک متعلق اولدقلری ایکی ماده دن مرکبدرلر.
شمعی دقت ایدک که بوایکی ماده نك علیه ذات الوهیتی ادراک نیتسده و بزم
روح جسممز اوزرینه اولان فعل متمتع الادراکیله جناب واجب الوجودک مخلوقات
اوزرینه اولان فعلی آرهنده دهانه قدر مسافه قالور؟ تکوین، اعدام، احاطه، قدم،
قدرت، و صفات کماله افکاری، که آنلری کاهی ظلمت و تشویش ایچنده پک آز کیمسلر
ادراک ایدمه بیلورلر. بونلر عوام ناس ایچون هیچ قراکلق دگدرلر. زیرا آنلر
آنلردن هیچ برشی آکلامزلر. ایدمی حال بقیله اولنجه یا بو معنایی بتون قوتلریله،
یعنی مستور اولدقلری قراکلق ایچنده تازه ذهنلره نصل کور یسورلر. که او ذهنلر

(۱) (لابان) حضرت داؤدک قائم یدرلر.

(۲) (مارموزه) قدیم برصم اسمیه که لابان آکا عبادت ایدردی.

(۳) (مانیتو) برطانم اصنامد که هند و آمریکا وحشیلردن اکثری آکا عبادت ایدرلردی.

(۴) (فیش) زنجیلرک عبادت ایتدکلری اصنامک اسم جنسی در. لایترجم

هنوز حواسك برنجی عملیاتیله مشغولدر لر. و طوقد قلمی شیدن غیر یسنی ادراك
ایتمز لر. حضرات هاله ازلیت بزم اطرافزده نەقدر نمایان اولسه نافله در. بر چو جق
آنلردن خوفی یاز. آنك عیون ضعیفه سی آنلك عمقنی اسقندیل ایدمزن. چو -
جغه گوره هرشی ازلیدر. آنلر هیچ برشیته صو قویمنی ییازلر. فقط مقیاسی زیاده
اوزون طوقد قلمدن دگ. بلکه ادراك لری قیصه اولدیغندن. بن دقت دخی ایتمشدر که
آنلر نامتهائی معلوماری اولان مقدارك اونه یانه قویمقدن زیاده بری طرفه قویازلر.
آنلر حد و پایانی اولمیان مسافینی کوزلرندن زیاده آیاقلریله اولچازلر. و آنلر چه مسافه
کوزلریله کورمه یه جک لری یره قدر شامل اولمز؛ بلکه کیدمه یه جک لری محله قدر
کیدر. اگر آنلره جناب قادر مطلق قدر تندن سویلنسه آنی همان پدری قدر
قوتلی تخمین ایدزلر. آنلك معلوماتی هرشیده آنلره مقیاس ممکنات اولمقله کند -
یلرینه دینلان شی کندی بیلشلرندن دایما آشغی صانور لر. ایشته جهانك و ضعف.
عقلك بالطبع ایدم جگی محاکمه بودر. (آزاقس) (۱) دینلان پهلوان آشیل ایله
میاززدن اجتناب ایدرکن ژوپیتری محاربه یه دعوت ایلدی. زیرا آشیل طانوردی.
لکن ژوپیتری طانمزدی. (اسو یجره) لی برکویلی که کندی هرکسدن زنگین
صانوردی و آکا حکمدار کیم اولدیغنی آکلاتمغه چبالازلردی. بروضع مغرورانه ایله
- حکمدارك طاغده یوز اینگی اوله بیلورمی؟ - دیو صوردی.

کور برمکه شاگردك اوانل حالده تربیه سنه بدل مساعی ایدرکن دینه دار
برشی سویلدیگدن طولانی بنی اوقیانلردن چوق کیمسدر تعجب ایدم جکلردر.
اون یاشنده ایکن حالا کندیك روحی وارمی یوقی یازدی. اون سکر یاشنده دخی
هنوز آنی اوکر نه جگی وقت دگدر. زیرا لزومندن اول اوکر نورسه فیما بعد آنی
بیله مامك تهلکه سنه اوغرار.

(۱) [آزاقس] لوقربن قومك حکمدارینك اوغلی وطروآ محاربه سنده بولنان یونانستان
پهلوانلرنددر. بت پرستلر بیننده دینسز لکه معموددر. خلقك عبادت ایتدکاری آلمات حقنده
سوء اعتقادینی گوسترمك ایچون علی ملاه لناس ژوپیتری که رئیس آلمات زعم اولندوردی.
کندوسیه محاربه یه دعوت ایتدی. فقط میدانه چیقان اولمدی. للمترجم

ژان ژاق روسو

